

breit, ausgedehnt» Uhlenbeck, *Vgl. Lautlehre d. baskischen Dial.*, p.95); i així tenim *Ur-chabala* amb *ur* 'riueta' (Mitx. §582), o 'sigui xaragall ample'. I, com va demostrar Mitxelena, la *-l-* d'aquest mot era de la mena «fortis» —la que no es canvia en *-r-*— que en rofnànic era imitada com *-ll-*. En el *Cartulari* de San Millán es llegeix «Johanem de *Zavalla*» a.985, *Mannio Zaballa* a.1062, *Lacuzaballa* el 1067; a Àlaba consta un *Garizavallaga* l'any 1025, ben semblant al nostre. *Aixirivall* andorrà potser no casualment, d'aquí han resultat sengles topònims *zaballa* en domini castellà a la prov. de Rioja i Burgos.

Fóra fàcil afegir-n'hi encara d'altres de la nostra collita: *Gozabal* nav., prop de Lezaka; *Garizebal* (Mitx. §264), que és probt. pare indirecte del cogn. cat. *Garsavall*. Amb la *ll* que ja esperem, com resultat gascó de la *-ll-*, o sigui *-d-* o *-r-*, es troba en el Bearn *Larçabaig*, 2 k. al S. de Navarrenx, i un altre *Larçabale*, mun. del c^o d'Iholdy.

Ara bé, al costat del vocalisme *Çab-* més normal en les formes d'aquest mot, hi havia, com provaré, una variant *Ceb-*, que devia ser molt estesa sobretot en les zones, després romanitzades, tal com hi ha *besce* 'bosc' i 'precipici', en lloc del basc comú *baso*, la variant que ha donat BESA-URI-A origen dels nostres *Besora*, *Besaürri*, probt. *Béixec* i d'altres.

Quant a *Çabal* tenim proves ben establertes de la variant *ÇE-/SE-* en el citat *Laçabale* del c^o d'Iholdy, compost, format amb *lar(re)* 'prat', 'prat extens, prada', i ja documentat des de 1129, avui és *Larcevaui*, en bearnès, fr. *larceveau*. P.Raymond (*Dict.To.*) documenta un altre *Larcebay*, ruisseau en el terme d'Aranjús (nota). En fi el cast. *Ceballos*, que degué ser un antic NL, amb *-e-*, en el qual tenim comprovada tant la *-ll-* com la *e* pretònica, per a la variant de term. masculina. Suposo que seria pròpiament un NL de zones adjacents al País Basc, encara que ara com NL només em consta a Astúries i a Múrcia un llogaret murcià te. Torres-Pacheco; però com NP és propi de Castella del Nord: fou nom de dos generals famosos en el S. XIX Hermenegildo Díaz de *Cevallos*, militar carlí, i el general *Ceballos*, ministre de la guerra liberal, i elevat per la República a Conde de *Torreavega*: la vila santanderina on va néixer; en fi *La Ceval*, dos llogarets d'Astúries (prop de Langreo i prop d'Avilés).

Tenim, doncs en conclusió, un ètimon ŠEBALL- que va donar l'andorrà *Xovall*, amb la *E*⁺ labialitzada en *o* per la *v* que seguia aquesta vocal pretònica.

L'aplicació d'aquest basco-iberisme ŠEBALLU al llogaret andorrà és natural topogràficament, car d'una banda el basc *çabal*, substantivat, significa «plazoleta» (Mitxelena i Azkue). I també es comprèn per la posició de *Xovall*, en el punt precís on la vall

acongostada de Bixessarri desemboca eixamplant-se ja damunt la Valira.

¹ Sembla ser el mateix doc. que Baraut (*Cart.And.* I, p.27) data de 867-925, segons una còpia notarial, en perg. d'orig. perdut del Comte Miró a Tavèrnoles «juxta flumen *Valerie* ---villare q.v. *Tubice*, in parr. *Lorie*, villa q.v. *Moxela*, vel ---villa q.v. *Fontaneda*, II in grado de *Exovallo*, III in *Rivo Nigro* ---». —² Com que el «*cacumine Claror*» ha de ser la Serra de Claror, esq. de la Valira, damunt Llumeneres, encara que digui occid. i no el Solà d'*Enclar*, que no és «*cacumine*» sinó «*Solà*» i és al Nord de Xovall uns 4 k.

Xóvar, V. *Xodos* *Xovata*, V. *Xiu* *Xuaide*, V. *Benixeiu*

-XUAIP

A distingir de *-Xuaide* (estudiat a l'art. *Benixeiu*).

BENIXUAIP, llogaret de la Vall d'Ebo (SSiv., p. 125) que d'altres alteren en *Benixuart* o *Benisuay*. El NL aràbic, però, *šur'aib*, és ben conegut derivat diminutiu de l'arrel *šb* a Aràbia (Hess, 32) a Algèria (*GGAlg* 92b), i en la Tekmila d'Abenalabbar hi ha notícies de *šur'aib* Ben Isma'il (n° 2628) freqüent en el *Rept.* de Mallorca, p.ex. «Alq. Abdel-la Aben-*Xuaip*» (Cuadrado, 485) Ali *Xuaip*, el capítol dels moros residents de Mallorca (Marsili, *Cròn. de Jaume I*), que he citat a l'art. *Xivert*.

També entre els moriscos del Baix Ebre consten, ja en *Xuep*: «prats dels *Xueps*» (capbr. d'Entença f^o7v, cf. 16r, p.51), també el compost «Camps d'en *Xuebeyli*, que foren de moros» (f^o11r^o i p. 223 del superlatiu islàmic *šur'aib él-Làb*).

D'aquest nom sembla alteració mossàrab el de *Xocaibo*, nom d'un morisc de Senija c. l'a. 1600 (xxxiv, 107.12) probt. per encreuament amb el mossàrab *Jacobbo* < ll. JACOBUS, contaminació facilitada pel fet que *Yaqub* existia també en àrab.

Xubec, V. *Xabec* s.v. *Misc. Ar. X-* *Xubulbar*, V. *Misc. Ar. X-*

XUCLADOR

Derivat de *xuclar*: *DECat.* IX, 595a1-7; 598a40-56.

El Xuclador partida en una vallanca fonda del terme de Lladurs, oït *al šukkladō* (xxxviii, 173.24). J.F.C.

Xueillar, V. *Sóller* *Xulabra*, V. *Xelibre*